

Autorsko pravo & Big Tech: Pobijedili smo Golijata, ali sad se moramo dogovoriti među sobom

[MARIN PAVELIĆ](#) 11. 08. 2023.

Izmjene Zakona o autorskom i srodnim pravima koje su pomogle da Hrvatska među rijetkima ne ponovi grešku Francuza u ostvarivanju autorskih prava u novinarstvu tek su početak sage kako će se naknade autorima i nakladnicima isplaćivati... U nizu članaka pokušat ćemo rasvijetliti što se događa i što bi moglo biti zaključeno.

Novinarska autorska prava uzdrmana su od pojave interneta, a situacija nije ništa bolja otkako je svijet dobio svoje prve tehnološke gigante. **Kada je vaš posao da stvarate sadržaj, a plod vašeg rada**

koristi netko treći, jedna od najvećih nepravda koja vam se može dogoditi da za to niste isplaćeni.

Nositelji autorskog prava trenutno se bore za svoja prava i naknade koje zaslužuju, a **Big Tech lobiranjem pokušava natjerati vodu na svoj mlin...**

Ne bi li nastao pravedniji sustav, par godina unazad počeli su pregovori između europskih zemalja i *big tech* kompanija, poput Googlea i Facebooka.

Hrvatska među rijetkima koji se bore za pravedniji sustav

“Pravni sukobi” počeli su **uvođenjem Direktive o autorskim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu 2019.**

godine. Njezin cilj je postići visoku razinu zaštite nositelja autorskih prava kako ne bi došlo do iskorištavanja autora odnosno njihovih autorskih djela.

Svaka država dobila je 24 mjeseci da direktivu uvrsti u svoje zakonodavstvo, ali **svaka država samostalno odlučuje kako će ispuniti ciljeve direktive.**

Međutim, francuski pristup, u koji su se mnogi nadali ugledati, postao je **kontroverzan** u ispunjavanju tih ciljeva. Francuski izdavači i Google postigli su dogovor prema kojem Google mora **isplatiti 76 milijuna dolara** oštećenim francuskim izdavačima kako bi izdavači povukli tužbe. Njihov dogovor nije dočekan s oduševljenjem **jer su samo najveći izdavači sudjelovali u pregovorima, dok su manji**, koji tvrde kako je cijeli dogovor postignut “iza kulisa”, **ostavljeni po strani.**

Ipak, postoje iznimke, a jedna od njih je **Hrvatska** koja se našla u situaciji “David protiv Golijata” jer je **odlučila postupiti drugačije** i stvoriti pravedniji sustav za svoju medijsku industriju.

Ovo je priča male zemlje koja je **izborila pobjedu s tehnološkim gigantom za pravedniji način prikupljanja naknada**. No, situacija nije zaključena: niti su svi zadovoljni, niti je kraj blizu...

Kako su vođeni pregovori između Hrvatske i Googlea?

Hrvatska nije htjela ponoviti grešku Francuza i kako bi se ona izbjegla, direktiva EU implementirana je na **drugačiji način u novi *Zakon o autorskim i srodnim pravima***, odnosno u njegove izmjene iz 2021. godine.

On predviđa kolektivne pregovore svih udruženih hrvatskih nositelja prava s Googleom. Zakon predviđa da autori i nakladnici mogu osnovati organizaciju za kolektivno ostvarivanje svojih prava – to može biti jedna zajednička ili dvije odvojene organizacije. U slučaju ako su odvojene:

- jedna organizacija ostvaruje prava nakladnika,
- druga ostvaruje prava profesionalnih novinara i fotoreportera.

Ako se podijele na dvije organizacije, **međusobne odnose i raspodjelu naknada regulira se ugovorom**. Upravo je s navedenim podjelama Google imao veliki problem jer smatra kako doneseni zakon nije u skladu s europskom direktivom, istaknuo je potpredsjednik Google Newsa **Richard Gingras**, za [T-portal](#) u veljači 2021. godine:

*Vrlo je važno napomenuti da EU Direktiva o autorskim pravima **nije zahtijevala od Googlea da plaća veze i kratke isječke**. Snažno nas ohrabruje to da pregovaramo s izdavačima i pružimo veću financijsku potporu, ali ne nalaže da plaćamo veze i isječke. To je vrlo važna napomena.*

*Mislim da se naša zabrinutost s trenutnim nacrtom u Hrvatskoj odnosi na kolektivno licenciranje, a koje je zapravo u suprotnosti s EU Direktivom o autorskim pravima. EU Direktiva o autorskim pravima doista kaže da bi **pojedini izdavači trebali imati pravo sami odlučiti o svom sadržaju**. I smatramo da je to izuzetno važno.*

Usprkos tome, ipak smo dobili **dvije organizacije, a jedna od njih je Udruga nakladnika informativnih publikacija (UNIP)** koja broji 38 portala u članstvu.

Zašto je nastao UNIP?

Udruga nakladnika informativnih publikacija (UNIP) osnovana je 14. srpnja 2022. radi **kolektivnog ostvarivanja srodnih prava nakladnika informativnih publikacija te autorskih prava koja pripadaju nakladnicima** informativnih publikacija na temelju zakona, pravnog posla ili druge pravne osnove, na novinarskim djelima stvorenim u radnom odnosu i po narudžbi, objašnjava nam **Bojana Božanić Ivanović**, predstavnica UNIP-a i CEO Lidera:

*Udruga je osnovana i radi promicanja položaja nakladnika informativnih publikacija u društvu, a poglavito radi **unaprjeđenja***

ostvarivanja autorskih i srodnih prava nakladnika informativnih publikacija u digitalnom i analognom okruženju.

Bojana ističe kako se ovdje zapravo radi o praksi koja je dugo prisutna u Hrvatskoj. Kolektivno ostvarivanje prava imamo i prije **donošnja Zakona iz 2021. godine:**

Ovu praksu provodi Društvo za zaštitu novinarskih autorski prava, Udruga za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava ZAPRAF, Hrvatsko društvo skladatelja HDS ZAMP, Hrvatska udruga za zaštitu izvođačkih prava HUZIP te sada UNIP, osnovan nakon donošenja novog Zakona 2021.

Inače, postoji nekoliko udruga koje se već na neki način bave **autorskim pravima u novinarstvu** kao što su HUP – Udruga novinskih izdavača (HUP UNI), Hrvatska udruga digitalnih izdavača (HUDI), Hrvatsko novinarsko društvo (HND) ili Društvo za zaštitu novinarskih autorskih prava (DZNAP). Bojana objašnjava zašto je ipak morao nastati UNIP:

*Autori novinarskih djela (tekstova, fotografija i video sadržaja) i nakladnici informativnih publikacija, prema članku 218. Zakona, mogli su ustrojiti zajedničku organizaciju za kolektivno ostvarivanje prava ili **odvojene organizacije za kolektivno ostvarivanje prava**, jednu koja će ostvarivati prava nakladnika informativnih publikacija i jednu koja će ostvarivati prava profesionalnih novinara i fotoreportera.*

*Novinarska autorska udruga već postoji godinama (DZNAP) te su **izdavači osnovali svoju (UNIP)**. Licencu DZIV-a (Državni zavod za intelektualno vlasništvo) dobili smo u ožujku.*

Kako će UNIP raspodjeljivati naknade?

O raspodjeljivanju autorskih prava na stranici UNIP-a navedeno je sljedeće:

*Naknade koje se prikupljaju u kolektivnom sustavu putem UNIP-a raspodjeljuju se prema **podacima o korištenju informativnih publikacija i novinarskih djela** stvorenih u okviru radnog odnosa ili temeljem ugovora u narudžbi.*

*Svote se ne dodjeljuju putem natječaja, nego razmjerno korištenju sadržaja određenog nakladnika u relevantnom razdoblju, iz naknade koje u njihovo ime od korisnika sadržaja prikuplja UNIP, u skladu s [Pravilnikom o kolektivnom ostvarivanju i raspodjeli](#) dostupnom na web stranici UNIP-a. **Naknadno će biti utvrđeni dodatni detalji u odnosu na ključ raspodjele**, budući da je UNIP u ranoj fazi djelovanja i još nije počeo prikupljati naknade ni s jedne osnove.*

Na pitanje **kada se mogu očekivati prve isplaćene naknade**, Bojana odgovara:

Kada se završe pregovori s platformama.

Dok UNIP čeka završetke pregovora s platformama i isplatu prvih naknada, **Društvo za zaštitu novinarskih autorskih prava (DZNAP), nije zadovoljno kako se ova situacija odvila.**

“Očito nam u Hrvatskoj nije ugodan pojam kolektivnog pregovaranja s udrugom...”

DZNAP, krovno društvo za zaštitu autorskih prava u Hrvatskoj, očekivalo je da će **predstavljati kolektivnog pregovarača, ali Google se tome protivio.** O njima je **Richard Gingras** rekao sljedeće:

...iz naše perspektive, ne vidimo ulogu udruge (DZNAP) kao kolektivnog pregovarača za izdavače s obzirom na zakon... Očito nam u Hrvatskoj nije ugodan pojam kolektivnog pregovaranja s udrugom u vezi s EU Direktivom o autorskim pravima.

DZNAP je prenio intervju s Richardom i [zaključio komentarom](#):

*Zanimljivo je da Gingras u razgovoru spominje samo izdavače, kao da **ne postoji dio Direktive koji regulira adekvatnu naknadu autorima** što će, uostalom, definirati i Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima te će Google, kao i druge platforme, biti primoran pregovarati i s predstavnicima koji zastupaju kolektivna prava autora, a u ovom slučaju takvu licencu u Hrvatskoj ima samo DZNAP.*

Ipak, DZNAP-u je u studenom 2022. godine [regulator proširio licencu](#) prema kojoj može **obavljati kolektivno ostvarivanja prava novinara na udio u naknadi nakladnika informativnih**

publikacija kad ih na internetu koriste pružatelji usluga informacijskog društva.

U idućem tekstu donosimo DZNAP-ovu stranu priče [koja je od početka prožeta negativnim iskustvom](#) zbog toga što, između ostalog, **novi Zakon o medijima ne priznaje novinare kao autore i što su izdavači počeli pregovarati s Googleom bez DZNAP-a.**

Članak je dio serijala "Autorsko pravo i Big Tech" realiziran uz podršku Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.